

Jak chronić dzieci przed wykorzystaniem seksualnym?

Broszura dla rodziców i opiekunów

Spis treści

I. Dlaczego powinniśmy wiedzieć jak najwięcej o problemie wykorzystywania seksualnego dzieci?	2
Czym jest wykorzystanie seksualne dzieci?	2
Zachowania seksualne wobec dzieci – z kontaktem fizycznym.....	3
Zachowania seksualne wobec dzieci – bez kontaktu fizycznego.....	3
II. Sprawcy wykorzystania seksualnego dzieci	4
Kto wykorzystuje seksualnie dzieci?	4
Dlaczego ludzie wykorzystują seksualnie dzieci?	4
Jak działają sprawcy wykorzystywania seksualnego dzieci?	5
Po czym poznać, że ktoś chce wykorzystać seksualnie dziecko?	6
III. Objawy i konsekwencje wykorzystywania seksualnego dziecka	7
Sygnały ostrzegawcze w zachowaniu dziecka, które mogą wskazywać na wykorzystanie seksualne	7
Długoterminowe skutki wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie	8
IV. Kiedy dzieci wykorzystują seksualnie inne dzieci	9
Jakie przejawy seksualności są normalne wśród dzieci?.....	9
V. Wykorzystanie seksualne dzieci w internecie	11
Niebezpieczne kontakty – uwodzenie dzieci w internecie.....	11
Cyberprzemoc	12
Treści pornograficzne	12
Jak przeciwdziałać wykorzystaniu seksualnemu dzieci w internecie?	13
VI. Czy mogę zapewnić swojemu dziecku bezpieczeństwo?.....	15
VII. Gdy dziecko zostało wykorzystane seksualnie	17
Jak mogę pomóc dziecku w ujawnieniu wykorzystania seksualnego?.....	18
VIII. Gdzie szukać pomocy?.....	20
O projekcie	21

I. Dlaczego powinniśmy wiedzieć jak najwięcej o problemie wykorzystywania seksualnego dzieci?

Wykorzystanie seksualne jest powszechnym zjawiskiem, które negatywnie wpływa na wszystkie sfery funkcjonowania dziecka. Na podstawie wyników badań przeprowadzonych w Polsce można szacować, że co siódme dziecko pada ofiarą jakiejś formy wykorzystywania przed ukończeniem 15. roku życia. Wbrew przekonaniu wielu osób, w większości przypadków sprawcami wykorzystywania seksualnego dzieci są osoby dobrze im znane – np. krewni i przyjaciele rodziny.

Rozmowy na temat zagrożenia wykorzystywaniem seksualnym mogą być trudne zarówno dla dorosłych, jak i dla dzieci. Wiedza na temat tego zjawiska może ułatwiać ich prowadzenie rodzicom i opiekunom. Dzieci nie potrafią same powstrzymać sprawców wykorzystywania seksualnego i rzadko ujawniają zagrażające lub krzywdzące zachowanie innych osób. To my – dorośli – musimy wiedzieć, jak należy postępować, gdy podejrzewamy, że dziecko jest wykorzystywane seksualnie.

Ta broszura powstała po to, by dorośli mogli skuteczniej chronić dzieci i im pomagać. Najważniejsze zawarte w niej informacje dotyczą tego, jakie sytuacje i sygnały powinny wzbudzać niepokój, do kogo można się zwrócić o radę lub pomoc oraz gdzie należy zgłaszać przypadki wykorzystywania.

PAMIĘTAJ

- Jedno na ośmioro dzieci w Polsce doświadczyło wykorzystania seksualnego.
- Największe ryzyko wykorzystania seksualnego dotyczy dzieci w wieku 8–12 lat, poprzedzającym okres dojrzewania, ale wykorzystywane mogą być dzieci w każdym wieku.
- Wykorzystywanie seksualne dzieci może trwać przez wiele lat, czasem aż do wieku dorosłego.
- Większość przypadków wykorzystania seksualnego dzieci nigdy nie zostaje ujawniona.

Czym jest wykorzystanie seksualne dzieci?

Wykorzystywanie seksualne dzieci to aktywność seksualna z udziałem dziecka, podjęta przez osobę (dorosłego, nastolatka lub dziecko), która ma przewagę wiekową, fizyczną lub intelektualną nad swoją ofiarą.

Kiedy osoba dorosła podejmuje aktywność seksualną z udziałem dziecka, mamy do czynienia z wykorzystywaniem seksualnym dziecka. Kiedy w aktywności seksualnej uczestniczy inne dziecko lub nastolatek, to sytuacja nie zawsze jest równie jasna. Warto pamiętać, że wśród dzieci niektóre rodzaje zachowań seksualnych mogą być formą zabawy lub wyrażaniem swojej seksualności, a nie wykorzystywaniem.

W dalszej części broszury (w rozdziale IV. *Kiedy dzieci wykorzystują seksualnie inne dzieci*) znajdują się informacje, które pomogą ustalić, czy seksualne zachowania wśród dzieci można uznać za wykorzystywanie.

Dziecko jest wykorzystywane, gdy jest angażowane w kontakty fizyczne o charakterze seksualnym (tzw. wykorzystanie seksualne z dotykiem), ale również wtedy, gdy – mimo braku takiego kontaktu – jest przedmiotem aktywności o charakterze seksualnym (tzw. wykorzystanie seksualne bez dotyku).

Zachowania seksualne wobec dzieci – z kontaktem fizycznym

- Dotykanie genitaliów dziecka (członka, jąder, sromu, piersi, odbytu) w celu doznania przyjemności seksualnej lub z innego powodu, niezwiązanego ze sprawowaniem opieki nad dzieckiem.
- Zachęcanie lub zmuszanie dziecka do dotykania genitaliów innej osoby lub do seksualnych „zabaw”.
- Zmuszanie dziecka do masturbacji.
- Penetracja – umieszczanie przedmiotów lub części ciała (np. palców, języka czy członka) w sromie, pochwie, odbycie lub ustach.

Zachowania seksualne wobec dzieci – bez kontaktu fizycznego

- Zachęcanie dziecka do obserwowania lub słuchania aktów seksualnych – w rzeczywistości lub odtwarzanych, w tym pokazywanie mu materiałów pornograficznych.
- Pokazywanie dziecku genitaliów swoich lub innej osoby.
- Obnażanie dziecka niezwiązane ze sprawowaniem nad nim opieki.
- Fotografowanie dziecka w pozach seksualnych.
- Prowadzenie z dzieckiem rozmów o treści erotycznej wykraczającej poza edukację seksualną.

PAMIĘTAJ

- Podejmowanie przez osobę dorosłą zachowań seksualnych w stosunku do dziecka, czyli wykorzystywanie seksualne dziecka, jest przestępstwem na gruncie polskiego prawa (art. 197, 200, 200a, 202 Kodeksu karnego).

II. Sprawcy wykorzystania seksualnego dzieci

Kto wykorzystuje seksualnie dzieci?

Nie sposób opisać typowego sprawcy wykorzystywania seksualnego dzieci. Takie osoby nie różnią się wyglądem od innych ludzi. Mogą pochodzić ze wszystkich warstw społecznych i z dowolnej grupy zawodowej. Czasami zajmują wpływowe stanowiska, sprawiając wrażenie szanowanych członków społeczeństwa. Mogą wykorzystywać seksualnie dzieci własne lub znajome ze swego otoczenia. Mogą też nawiązywać kontakty seksualne z zupełnie obcymi dziećmi.

Sprawcami wykorzystywania seksualnego są członkowie rodzin lub przyjaciele, sąsiedzi, opiekunki lub inne osoby, których pozycja lub pełniona funkcja umożliwia kontakt z dziećmi. Sprawcami wykorzystania seksualnego dzieci są zarówno mężczyźni, jak i kobiety.

Dzieci często doświadczają sprzecznych uczuć w reakcji na wykorzystywanie seksualne, którego sprawcą jest ktoś, komu ufają jako swemu opiekunowi. Nie zawsze zdają sobie sprawę, że to, co je spotyka, jest krzywdzeniem.

Osoby wykorzystujące seksualnego dzieci często sprawiają wrażenie miłych, serdecznych i troskliwych wobec dzieci. W ten sposób budują bliskie relacje z dziećmi i wykorzystują je, unikając podejrzeń lub zdemaskowania.

Trudno uwierzyć, że ktoś, kogo znamy — a nawet lubimy — może być sprawcą wykorzystywania seksualnego dzieci. Ponieważ jednak może tak się zdarzyć, musimy wiedzieć, na co powinniśmy zwracać uwagę oraz jak możemy chronić dzieci.

PAMIĘTAJ

- Szacuje się, że w około 80% przypadków wykorzystania seksualnego dziecko zna sprawcę.

Dlaczego ludzie wykorzystują seksualnie dzieci?

Jedno z zaburzeń seksualnych polega na odczuwaniu fizycznego pociągu do dzieci przed okresem dojrzewania. Pedofile to osoby, które przejawiają skłonność do kontaktów seksualnych z takimi dziećmi.

Duża grupa sprawców, którzy na co dzień nie mają skłonności do podejmowania kontaktów seksualnych z dziećmi, staje się sprawcami wykorzystania w ramach nadarzającej się okazji, kiedy czują się anonimowo lub bezkarnie. Czasami niskie poczucie własnej wartości lub jakieś defekty fizyczne sprawiają, że dorośli nawiązują kontakt seksualny z dzieckiem, gdyż obawiają się braku akceptacji ze strony partnerki/partnera w podobnym do siebie wieku. Do wykorzystania może także dojść w przypadku utraty kontroli nad swoim zachowaniem, np. pod wpływem alkoholu. Niektórzy ludzie wykorzystują seksualnie dzieci, by zyskać poczucie władzy i kontroli, którego brakuje im w związkach z dorosłymi.

Sprawcami wykorzystywania seksualnego są czasem osoby, które w dzieciństwie same doznały wykorzystania lub przemocy. Większość ofiar wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie nigdy jednak nie popełnia takich czynów w życiu dorosłym.

Powody, dla których ludzie mogą się zdecydować na seksualne kontakty z dzieckiem, są różne. Żaden z nich nie może być usprawiedliwieniem sprawcy. Niezależnie od tego, jakie są przyczyny seksualnego wykorzystywania, takie doświadczenie często jest traumą dla dziecka i może oddziaływać na nie przez całe życie.

Jak działają sprawcy wykorzystywania seksualnego dzieci?

Sprawcy wykorzystywania seksualnego często zadają sobie wiele trudu, żeby zbliżyć się do dzieci i zdobyć ich zaufanie. Mogą również wywierać na dzieci silną presję, aby zachować wykorzystywanie seksualne w tajemnicy.

WYBÓR OFIAR

Sprawcy mogą wybierać wyłącznie dziewczynki lub chłopców bądź też dzieci obu płci. Mogą preferować dzieci w określonym wieku albo stanowić zagrożenie dla wszystkich dzieci. Mogą wyróżniać konkretne dziecko, poświęcając mu szczególnie dużo uwagi lub zasypywać je miłymi niespodziankami, żeby stworzyć sobie okazję do wykorzystywania. W niektórych wypadkach dzieci wykorzystywane seksualnie są szczególnie surowo traktowane przez sprawców i przedstawiane w złym świetle, by nie uwierzono dziecku, gdy ujawni wykorzystywanie.

UWODZENIE DZIECI

Uwodzenie dziecka przez sprawcę to proces budowania relacji z dzieckiem z zamiarem wykorzystania go w celach seksualnych. Czasami wykorzystywanie seksualne dziecka jest poprzedzone długimi przygotowaniem. Sprawca może okazywać dziecku szczególną uwagę, a zachowania, które początkowo sprawiają wrażenie normalnych sposobów okazywania dziecku czułości (np. przytulanie), mogą przeistoczyć się w dotyk o charakterze seksualnym.

Niektórzy sprawcy w ogóle nie uwodzą dzieci, lecz wykorzystują je seksualnie bez zbudowania jakiegokolwiek relacji.

Sprawcy mogą uwodzić dzieci we wszystkich sytuacjach, w których mają z nimi kontakt: w rodzinie, na zajęciach rekreacyjnych, muzycznych, sportowych czy religijnych, a także za pośrednictwem internetu lub telefonu komórkowego.

STAĆ SIĘ CZĘŚCIĄ RODZINY LUB ZAPRZYJAŃCIĆ SIĘ Z DZIECKIEM I JEGO OTOCZENIEM

Czasami sprawca buduje bliski związek z rodziną dziecka — poprzez przyjaźń lub małżeństwo. Może się zaprzyjaźnić z borykającym się z trudnościami rodzicem, który nie radzi sobie z dzieckiem. Samotni rodzice są szczególnie narażeni na takie działania. Sprawca może zaoferować wsparcie, np. nawiązując intymną relację z matką lub opiekunką dziecka, wspierając ją finansowo, aby stać się członkiem rodziny i wprowadzić się do jej domu. Następnie sprawca zaczyna budować bliską relację z dzieckiem (lub dziećmi), które zamierza wykorzystywać seksualnie.

Budując relację z dzieckiem, sprawca poświęca mu dużo uwagi i czasu oraz zaspokaja jego potrzeby emocjonalne i bytowe. Może wyróżniać dziecko, stawiać je za wzór czy nagradzać, np. podczas zajęć dodatkowych lub lekcji.

DOCHOWANIE TAJEMNICY

Wykorzystywanie seksualne niemal zawsze odbywa się w tajemnicy. Pozostali dorośli członkowie rodziny — także drugie z rodziców, jeśli to jego partner jest sprawcą — zwykle nie podejrzewają, że coś jest nie w porządku. W takiej sytuacji dziecko może czuć dodatkowe zagubienie — nie wiedzieć, komu powiedzieć o wykorzystaniu ani jak to zrobić.

Żeby zachować swoje działania w tajemnicy, sprawca może wykorzystać naturalny lęk dziecka, jego zawstydzenie lub poczucie winy z powodu tego, co się wydarzyło. Często wymusza milczenie przy użyciu gróźb i kar. Zdarza się, że stosuje wobec dziecka przekupstwo. Może też przekonywać dziecko, że to, co je spotyka, jest czymś normalnym.

Często sprawcy wzbudzają w dziecku przekonanie, że w jakiś sposób jest odpowiedzialne za doświadczane wykorzystywanie seksualne.

Po czym poznać, że ktoś chce wykorzystać seksualnie dziecko?

Nie ma prostej odpowiedzi na to pytanie, ale rodzice powinni bacznie obserwować każdego, kto poświęca ich dziecku wyjątkowo dużo uwagi, np.:

- zasypuje dziecko prezentami, zabawkami lub drobnymi upominkami,
- zaprasza dziecko na wycieczki i wyjazdy wakacyjne,
- poszukuje okazji do tego, aby przebywać z dzieckiem sam na sam.

Powinno się zawsze staranie sprawdzać osoby, które będą się kontaktowały z dzieckiem bez nadzoru. Warto uzyskać jak najwięcej informacji o opiekunkach lub innych osobach proszonych o zajęcie się dzieckiem, a także tych, które same oferują taką pomoc. Rodzic może zapytać kierownictwo żłobka czy przedszkola, w jaki sposób dana placówka weryfikuje personel i wolontariuszy oraz jakie kroki podejmuje, aby zapewnić dzieciom bezpieczeństwo.

NIGDY NIE ZOSTAWIAJ DZIECKA Z KIMŚ, KTO NIE WZBUDZA TWOJEGO ZAUFANIA!

III. Objawy i konsekwencje wykorzystywania seksualnego dziecka

Reakcje dzieci na wykorzystanie seksualne zależą od wielu czynników, m.in. wieku, cech indywidualnych czy też cech samego zdarzenia.

Jedynymi pewnymi wskaźnikami wykorzystania seksualnego są: ciąża, choroby weneryczne lub obecność nasienia w pochwie czy odbycie. Pozostałe objawy, mogące być związane z wykorzystywaniem seksualnym, mogą ujawnić się także wskutek różnych innych stresujących zdarzeń w życiu dziecka, takich jak rozwód rodziców, śmierć członka rodziny, przyjaciela lub ulubionego zwierzęcia czy problemy w szkole. Zaobserwowanie u dziecka kilku z tych nieswoistych objawów powinno jednak stać się sygnałem skłaniającym do dokładniejszego przyjrzenia się jego sytuacji i zadawania pytań.

Sygnaly ostrzegawcze w zachowaniu dziecka, które mogą wskazywać na wykorzystanie seksualne

Dziecko, które doświadcza wykorzystywania seksualnego, może przejawiać następujące zachowania:

- zaczyna unikać zostawiania sam na sam z którymś z członków rodziny, konkretną osobą dorosłą lub innym dzieckiem;
- przejawia lęk przed jakąś osobą dorosłą albo nie chce się z nią kontaktować;
- próbuje powiedzieć o wykorzystywaniu w sposób pośredni — za pomocą aluzji i wskazówek, może np. wspomnieć, że ktoś poprosił je o dochowanie tajemnicy albo zadawać pełne niepokoju pytania dotyczące rozpadu rodziny lub tego, czy „tatusia mogą zabrać z domu?”;
- opisuje zachowania jakiejś osoby dorosłej, wskazujące na to, że próbuje ona uwieść dziecko z zamiarem wykorzystywania seksualnego;
- wydaje się przygnębione i wycofane, skarży się na dolegliwości fizyczne, które nie mają uzasadnienia medycznego;
- ma problemy ze snem;
- skarży się na dolegliwości wskazujące na wykorzystywanie — np. ból w okolicy pochwy lub odbytu;
- nie chce chodzić do szkoły lub nagle traci zdolność koncentracji uwagi i zaczyna mieć problemy z nauką;
- zaczyna zachowywać się agresywnie;
- przejawia nietypowe zachowania seksualne — publicznie się masturbuje, używa nowych określeń czynności seksualnych lub intymnych części ciała, wykazuje wiedzę seksualną, której się po nim nie spodziewasz;
- wycofanie z wcześniejszych aktywności (np. hobby), zmiana w zachowaniu.

Poziom objawów – takich jak lęk, depresja, objawy stresu pourazowego, problemy szkolne lub z nauką, zachowania autodestrukcyjne czy objawy somatyczne – u dzieci, które doznały wykorzystywania seksualnego, jest zróżnicowany.

Więcej objawów występuje u dzieci starszych niż młodszych, a ich charakter jest inny u chłopców i u dziewczynek. Liczba i nasilenie objawów zależy również od tego, jak przebiegało wykorzystanie seksualne dziecka i kto było jego sprawcą, m.in. od wystąpienia bądź nie penetracji, użycia siły, częstości kontaktów seksualnych z dzieckiem i czasu ich trwania. Nasilenie objawów zależy także od relacji sprawcy i dziecka. Więcej objawów

pojawia się u dzieci, które po ujawnieniu wykorzystania nie otrzymały wsparcia od opiekunów lub których opiekunowie zaprzeczyli, że do niego doszło.

Długoterminowe skutki wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie

Wykorzystanie seksualne w dzieciństwie powoduje wiele długoterminowych skutków. Warto pamiętać, że wiele dzieci-ofiar wykorzystania seksualnego nie doświadcza długoterminowych następstw wykorzystania seksualnego, ani w dzieciństwie, ani w dorosłym życiu. U pewnej części ofiar objawy, które pojawiły się bezpośrednio po wykorzystaniu, z czasem słabną i zanikają. U innych osób obserwuje się jednak ich nasilenie.

Jednym z najczęstszych długoterminowych skutków wykorzystania w dzieciństwie jest depresja. Zaobserwowano również, że dorosłe ofiary wykorzystania seksualnego w dzieciństwie częściej przejawiają zachowania autoagresywne, podejmują próby samobójcze lub żyją w stanie chronicznego lęku.

Zaburzenia zdrowia psychicznego mają swój wyraz w objawach somatycznych, takich jak zaburzenia snu lub zaburzenia łaknienia (anoreksja, bulimia).

Często skutkiem seksualnego w dzieciństwie jest negatywny obraz swojej osoby i niska samoocena. U dorosłych ofiar wykorzystania utrzymuje się poczucie stygmatyzacji, bezsilności i izolacji, zwłaszcza gdy sprawcą był członek rodziny. Ofiary wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie mogą w dorosłym życiu mieć problemy w czerpaniu satysfakcji z życia seksualnego.

IV. Kiedy dzieci wykorzystują seksualnie inne dzieci

Starsze dzieci i nastolatki także bywają sprawcami seksualnego wykorzystywania dzieci, chociaż czasami trudno jest odróżnić wykorzystywanie od zgodnych z etapem rozwoju (wiekiem) dziecka seksualnych zachowań eksploracyjnych (np. w zabawie). Istnieją jednak pewne sygnały ostrzegawcze, które powinny obudzić czujność, jeśli zauważymy je w trakcie dziecięcych zabaw, w których występują przejawy seksualności lub zachowania seksualne.

Kwestie, na które należy zwracać uwagę, to:

Wiek:

Czy jedno z dzieci jest kilka lat starsze od drugiego?

Status:

Czy jedno z dzieci zajmuje w obserwowanej relacji uprzywilejowaną pozycję — np. jest opiekunem, liderem w klubie młodzieżowym czy też nieformalnym „królem ulicy”?

Zdolności:

Czy jedno z dzieci przewyższa drugie pod względem możliwości umysłowych, emocjonalnych i fizycznych (jest mądrzejsze, dojrzałe, silniejsze)?
Czy potencjalna ofiara jest niepełnosprawna fizycznie lub intelektualnie?

Władza:

Czy jedno z dzieci grozi drugiemu dziecku, próbuje je przekupić lub używa siły fizycznej?

Jeśli odpowiedź na któreś z tych pytań jest twierdząca, to zaobserwowana seksualna aktywność może być wykorzystywaniem. Skontaktuj się z psychologiem i opowiedz o sytuacji, która Cię niepokoi.

Pamiętaj, że możesz nawiązać taki kontakt, nawet nie mając pewności, czy chodzi o wykorzystywanie seksualne. Ważne jest, aby dzięki rozmowie z profesjonalistą uzyskać możliwość rozwiania wątpliwości lub upewnienia się w podejrzaniach i zapewnić pomoc obojgu dzieciom — sprawcy i ofierze wykorzystywania.

Jakie przejawy seksualności są normalne wśród dzieci?

Seksualność jest integralną częścią każdego człowieka, niezależnie od wieku. Poniżej przedstawiono niepełną listę przejawów seksualności, które są normalne u dzieci.

Okres od 0 do 3 lat (okres niemowlęcy i poniemowlęcy)

Powszechne:

- Dziecko uczy się wyodrębniać siebie i własne ciało. Dotyka swojego ciała i sprawdza, jak jest zbudowane.

Okres od 3 do 6 lat (okres przedszkolny)

Powszechne:

- Pytania dotyczące ciąży, roli matki i ojca w powstawaniu dziecka, porodu, anatomii płciowej, a także różnic anatomicznych między chłopcami a dziewczynkami i dzieckiem a dorosłym.
- Pierwsze dziecięce miłości.

- Ekspozowanie swojej nagości, brak poczucia wstydu w tym zakresie.
- Wzajemne oglądanie i dotykane przez dzieci intymnych części ciała (np. zabawy w doktora, tatę i mamę itd.)¹.

Zdarza się:

- Masturbacja w domu i w miejscach publicznych.

Okres od 7 do 11 lat (wczesny okres szkolny)

Powszechne:

- Dziecko silnie identyfikuje się z własną płcią. Przyswaja zachowania charakterystyczne dla własnej płci.

Zdarza się:

- Zabawy seksualne w ramach jednej płci.

Okres od 12 do 16 lat (okres dorastania/dojrzenia)

Powszechne:

- Pytania dotyczące obyczajów seksualnych, podejmowania decyzji dotyczących związków.
- Masturbacja w miejscach prywatnych.
- Eksperymentowanie z rówieśnikami — m.in. pocałunki z otwartymi ustami, pieszczoty i dotykane intymnych części ciała, także podglądactwo.
- Częste zakochania.

Więcej informacji można znaleźć w broszurze „Zachowania seksualne dzieci. Jak je identyfikować i rozumieć? Jak na nie reagować” – www.edukacja.fdds.pl

¹ Za obopólną zgodą dzieci, kiedy celem zabawy jest poznanie anatomii ciała drugiej osoby, a nie stymulacja lub chęć osiągnięcia gratyfikacji seksualnej.

V. Wykorzystanie seksualne dzieci w internecie

Rozwój internetu istotnie zmienił możliwości komunikacji i zwiększył dostęp do informacji. Jednocześnie wyposażył sprawców przestępstw w nowe formy dostępu do potencjalnych ofiar.

Dzieci i młodzież spędzają w sieci dużo wolnego czasu. Podejmują w niej różne aktywności, m.in. nawiązują znajomości, grają w gry i poszukują odpowiedzi na nurtujące pytania. Podczas tych działań narażone są na szkodliwe treści, niebezpieczne kontakty i cyberprzemoc, które mogą przyczynić się do zaburzenia ich rozwoju psychoseksualnego lub wykorzystywania seksualnego.

W wielu przypadkach rodzice nie mają świadomości tego, co ich dziecko robi w internecie. Nie chronią go, ponieważ nie zdają sobie sprawy na jakiego rodzaju niebezpieczeństwa jest narażone. To, że młody człowiek nie opuszcza swojego pokoju, stwarza pozór, iż jest w nim bezpieczny. Niestety, jeśli podczas korzystania z internetu dziecko nie ma oparcia w dorosłych, łatwo może doświadczyć wielu zagrożeń.

Niebezpieczne kontakty – uwodzenie dzieci w internecie

Zjawisko uwodzenia dzieci online, określane w anglojęzycznym piśmiennictwie terminem *grooming*, jest szczególną relacją tworzoną w internecie między osobą dorosłą a dzieckiem w celu jego uwiedzenia i wykorzystania seksualnego. Seksuolodzy określają takie zachowania dorosłych jako typowe dla osób o skłonnościach do pedofilii.

Uwodząc dziecko w internecie, sprawca może dążyć do spotkania się z nim w świecie rzeczywistym i seksualnego skrzywdzenia lub wykorzystania go do produkowania pornografii dziecięcej. Mimo że grooming nie zawsze kończy się kontaktem z ofiarą w świecie rzeczywistym, zawsze jednak jest krzywdą wyrządzoną młodej osobie. Zdaniem terapeutów konsekwencjami uwiedzenia dziecka przez internet są typowe objawy urazu psychicznego powstałe na skutek wykorzystywania seksualnego.

Na niebezpieczne kontakty dzieci są narażone głównie poprzez zawieranie znajomości przy użyciu czatów, komunikatorów (również w grach) i portali społecznościowych, gdzie młodzi użytkownicy ujawniają informacje osobiste, które mogą pomóc sprawcy w procesie uwodzenia.

Nowe technologie ułatwiają sprawcom zbudowanie z dzieckiem bliskiej, intymnej relacji bez wiedzy rodziców. Znajomość dziecka ze sprawcą może przybrać m.in. formę relacji emocjonalnej, w której sprawca przyjmuje rolę chłopaka-partnera / dziewczyny-partnerki i dąży do rozbudzenia w dziecku uczuć zakochania, lub relacji mentorskiej, w której wciela się w rolę osoby, która dziecko rozumie, wspiera i uczy. Proces uwodzenia w sieci jest zjawiskiem złożonym – czas trwania, intensywność kontaktu oraz sposób, w jaki przebiega, zależy zarówno od osobowości i potrzeb sprawcy, jak i potrzeb oraz zachowania ofiary. Aby osiągnąć cel, sprawca buduje bliską relację i emocjonalne porozumienie z dzieckiem, stosując różne techniki manipulacji i fałszując swoją tożsamość, np. zaniżając wiek.

PAMIĘTAJ

- Do tego, że spotyka się z dorosłymi poznanymi w sieci, przyznaje się 23,1% nastolatków, a 7% nikomu o tym nie mówi (NASK, 2016).
- W Polsce w 2016 roku wszczęto 529 postępowań w sprawach groomingu.

Cyberprzemoc

Cyberprzemoc to zjawisko wysyłania lub publikowania z wykorzystaniem internetu i telefonów komórkowych treści i materiałów, które mają na celu wyrządzenie krzywdy drugiej osobie.

Czasami takie zachowania mają również treść lub podtekst seksualny.

Młodzi użytkownicy Internetu często nie zdają sobie sprawy z tego, jak głęboko mogą kogoś skrzywdzić. Zdarza się, że atakują słownie rówieśników, używając do tego wulgarnych treści z podtekstem seksualnym, wyśmiewają seksualność swoich kolegów, posługują się fotomontażem, publikują w internecie obraźliwe filmy. Czasem podsyłają komuś „dla żartu” linki do stron pornograficznych. Ofiara tych zachowań nie doświadcza krzywdy fizycznej, ale mogą one być dla niej źródłem traumatycznych przeżyć i niewłaściwych przekonań dotyczących siebie oraz świata. Krzywda dziecka narażonego na oglądanie w internecie szkodliwych treści pornograficznych, wulgaryzowanie tematów seksualnych i wyśmiewanie seksualności może przejawiać się trudnościami emocjonalnymi, zniekształconym obrazem samego siebie, nieprawdziwymi oczekiwaniami odnośnie życia seksualnego człowieka, a w konsekwencji zaburzeniami rozwoju psychoseksualnego.

PAMIĘTAJ

- 1/3 polskich nastolatków doświadcza obraźliwych komentarzy w internecie
- 19,4 % nastolatków było upokarzanych online
- 11,1 % nastolatków jest szantażowanych w sieci
- 12,4 % przyznaje, że publikuje obraźliwe materiały w internecie (NASK, 2016)

Treści pornograficzne

Pornografia w internecie, w tym pornografia dziecięca, to niezwykle szkodliwe treści, na które dziecko może natrafić, podejmując różne aktywności w sieci. Pornografia, która nie posiada zabezpieczenia w postaci filtra/informacji o przeznaczeniu dla osób dorosłych, jest treścią nielegalną, a sama pornografia dziecięca to bardzo poważne przestępstwo. W Polsce zarówno jej produkowanie, jak i posiadanie oraz dystrybuowanie jest niezgodne z prawem. Materiały pornograficzne, na oglądanie których narażone jest dziecko, mogą być dla niego bardzo szkodliwe, gdyż:

- kontakt z treściami pornograficznymi zaburza rozwój psychoseksualny dziecka, może negatywnie wpłynąć na akceptację własnego ciała, zachęcać do zachowań odbiegających od normy;
- sprawiają, że świat staje się dla dziecka niezrozumiały, zagrażający i przestanie czuć się w nim bezpieczne;
- mogą wywoływać negatywne emocje, stres, nadmierne pobudzenie;
- mogą wpływać na kształtowanie nieprawdziwych przekonań na temat świata.

Dzieciom może być prezentowana pornografia, w tym dziecięca, ale również mogą być zaangażowane w jej produkcję. Mimo surowego prawa w zakresie zwalczania pornografii dziecięcej oraz współpracy międzynarodowej w tej dziedzinie szacuje się, że liczba materiałów o tych charakterze rośnie. W 2004 roku National Center for Missing & Exploited Children (USA) zidentyfikowało 450 000 plików zawierających dziecięcą pornografię, a w roku 2015 inna międzynarodowa organizacja – Thorn – zajmująca się m.in. przeciwdziałaniem wykorzystaniu seksualnemu dzieci zidentyfikowała 25 milionów takich plików.

Niepokojącym wśród młodzieży i zarazem bardzo ryzykownym zjawiskiem jest seksting, który polega na przesyłaniu sobie multimedialnych wiadomości o charakterze erotycznym. Głównym czynnikiem tworzenia przez dzieci i nastolatki tego typu treści jest charakterystyczna dla wieku dojrzewania potrzeba rozrywki, zainteresowanie seksualnością, nieśmiałość. Konsekwencje sekstingu mogą być bardzo poważne. Materiały mogą być rozsyłane wśród znajomych, opublikowane w sieci w formie żartu lub jako zemsta na byłym chłopaku/dziewczynie.

Takie materiały w łatwy sposób mogą trafić w ręce sprawców, którzy mogą je wykorzystać sposobem komercyjny lub do szantażowania ofiary, w tym wymuszania tworzenia kolejnych materiałów o charakterze seksualnym (z ang. *sextortion*).

PAMIĘTAJ

- 43% dzieci i nastolatków w Polsce miało kontakt z pornografią w internecie. Ponad 58% dzieci deklaruje, że trafia na pornografię przypadkiem, a 31% –ponieważ jej poszukuje.
- 33% dzieci ma kontakt z materiałami pornograficznymi pokazywanymi przez inne osoby, np. rówieśników.
- Nastolatki, które miały kontakt z materiałami pornograficznymi częściej niż ich rówieśnicy angażują się w seksting (3 razy częściej otrzymują intymne zdjęcia i 5 razy częściej rozsyłają swoje intymne zdjęcia przez internet lub telefon) (FDDS & NPZ, 2017).

Jak przeciwdziałać wykorzystaniu seksualnemu dzieci w internecie?

Przede wszystkim warto zdać sobie sprawę, że za dziecko, które korzysta z internetu, oraz wszystkie aktywności, które tam podejmuje, odpowiada rodzic. Na nim spoczywa obowiązek opieki i kontroli tego, jakie treści ogląda dziecko, co publikuje i w jakie aktywności się angażuje. Dostępnych jest wiele form zabezpieczeń komputera, z których można skorzystać, aby podnieść bezpieczeństwo korzystającego z sieci dziecka. Są to programy filtrujące udostępniane w systemach operacyjnych lub w postaci niezależnych aplikacji. Mimo stosowania tego typu zabezpieczeń kluczową rolę odgrywa edukacja dziecka na temat zasad bezpiecznego korzystania z internetu oraz zagrożeń z niego płynących.

Istotny jest dobry kontakt rodzica z dzieckiem, aby czuło ono wsparcie z jego strony oraz nie obawiało się rozmawiać na ważne i trudne dla siebie tematy. Znacznie korzystniejszą i bezpieczniejszą sytuacją dla dziecka jest możliwość rozmowy na tematy np. związane ze sferą seksualną z rodzicami, niż poszukiwanie odpowiedzi na pytania z tym związane w internecie.

W sytuacji, gdy istnieje podejrzenie, że dziecko utrzymuje budzące niepokój kontakty w internecie, które wskazują na możliwość uwodzenia go, rodzice muszą się tym zainteresować. Taką sprawę można skonsultować z psychologami pracującymi w Telefonie dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci 800 100 100. Nielegalne treści znalezione w sieci, w tym materiały pornograficzne z udziałem dzieci, należy zgłaszać do odpowiednich organizacji i instytucji, jak Dyżurnet.pl lub policja.

PAMIĘTAJ

- Liczba materiałów zawierających pornografię dziecięcą rośnie (od 450 000 plików zidentyfikowanych przez National Center for Missing & Exploited Children w 2004 roku do 25 mln plików zidentyfikowanych przez organizację Thorn w 2015 roku).
- 7% nastolatków w Polsce spotyka się z ludźmi poznanymi w sieci bez informowania o tym osób ze swojego najbliższego otoczenia (rodziny, przyjaciół itp.).

Chroń dziecko w sieci!

- Ustal z dzieckiem zasady korzystania z sieci
- Udostępniaj dziecku jedynie pozytywne i bezpieczne treści
- Rozmawiaj z dzieckiem o jego doświadczeniach w sieci
- Skonfiguruj ustawienia bezpieczeństwa w urządzeniu
- Zainstaluj programy kontroli rodzicielskiej

Więcej informacji można znaleźć na stronie: www.dzieckowsieci.pl

VI. Czy mogę zapewnić swojemu dziecku bezpieczeństwo?

Pomóż swojemu dziecku w zdobyciu rzetelnej i adekwatnej do wieku wiedzy dotyczącej seksualności, własnego ciała oraz zdrowych zachowań seksualnych. Rozmowa na ten temat może wydawać się trudna, ale będzie odgrywać ważną rolę w ochronie Twojego dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym.

Naucz swoje dziecko pięciu prostych zasad:

- G** – gdy mówisz „nie”, to znaczy „nie”
- A** – alarmuj, gdy potrzebujesz pomocy
- D** – dobrze robisz, mówiąc o tajemnicach, które Cię niepokoją
- K** – koniecznie pamiętaj, że Twoje ciało należy tylko do Ciebie
- I** – intymne części ciała są szczególnie chronione

Więcej informacji można znaleźć na stronie: gadki.fdds.pl

Dziecko powinno być dumne ze swojego ciała, a nie się go wstydzić. Powinno także wiedzieć, że jego ciało należy wyłącznie do niego i nikt nie ma prawa go dotykać, gdy nie ma na to ochoty. Powiedz swojemu dziecku, że ma prawo odmówić zrobienia czegoś, co wydaje mu się niewłaściwe lub wzbudza w nim lęk. Podkreśl, że powinno bez wahania powiedzieć Tobie albo jakiejś innej osobie dorosłej o każdym zdarzeniu, które uznało za niebezpieczne lub które obudziło jego obawy. Wyjaśnij różnicę pomiędzy dobrymi a złymi sekretami. Pomóż mu zrozumieć, że dobrze jest zachować w tajemnicy, np. plan zrobienia komuś niespodzianki, ale nie coś, co wzbudza w nim smutek, zawstydzienie lub niepewność.

Rozmawiaj z dzieckiem o sprawach związanych z seksualnością. Dzieci zaczynają zbierać informacje dotyczące seksu od swoich rówieśników, kiedy tylko pójdą do przedszkola lub szkoły. Informacje te są często nieścisłe i wyrażone wulgarnym językiem. Dlatego byłoby dobrze, gdybyś Ty opowiedział o tym dziecku pierwszy. Wykorzystuj naturalne okazje, które pojawiają się każdego dnia, takie jak kąpiel, widok ciężarnej kobiety, przypadkowo zobaczona naga osoba w TV, spontanicznie zadawane przez dzieci pytania, by przekazywać dziecku informacje na temat seksualności. Rozmowa z młodszym dzieckiem może okazać się dla Ciebie łatwiejsza niż wtedy, gdy dziecko będzie starsze, zwłaszcza u progu okresu dorastania.

Jest niezwykle ważne, aby samemu wiedzieć, jakie zachowania seksualne są odpowiednie i normalne w różnych okresach dzieciństwa. Podejmując z dzieckiem temat seksualności, nie skupiaj się wyłącznie na zagrożeniach. Mów mu o miłości, intymności i bliskości, które powinny być związane z tą sferą.

Przygotuj się do rozmowy z dzieckiem. Rozmowa na tematy związane z seksualnością jest czymś zupełnie normalnym, ale w wielu osobach wywołuje poczucie zawstydzienia lub zażenowania. Ważne zatem, aby przygotować się do poruszania tych zagadnień z dzieckiem – zastanów się wcześniej, jaki obraz seksualności i wartości związanych z tą sferą życia chcesz mu przekazać. Przemyśl także, jakiego słownictwa w zakresie seksualności chciałbyś nauczyć swoje dziecko. Sięgnij po fachową literaturę – w bibliotekach i księgarniach można znaleźć dobre książki poświęcone tej tematyce, poproś o radę lekarza, nauczyciela lub innego profesjonalistę zajmującego się dziećmi.

Buduj otwartą i opartą na zaufaniu relację z dzieckiem od pierwszych lat jego życia. Zawsze uważnie wysłuchuj jego lęków i obaw. Ucząc dziecko, że jego ciało należy wyłącznie do niego, Ty też musisz się stosować się do tego przesłania. Nie zmuszaj dziecka do żadnej

formy dotyku, jeśli nie ma na to ochoty, np. przytulania do krewnych podczas rodzinnych przyjęć. Nigdy nie stosuj kar fizycznych — one uczą dziecko, że osoba dorosła ma prawo naruszać jego ciało.

Najważniejsze!

Ucząc dziecko, jak chronić się przed zagrożeniami, nigdy nie zapominaj, że to Ty jesteś odpowiedzialny za jego bezpieczeństwo, a nie ono samo. Nawet najlepiej przygotowane dziecko może okazać się bezbronne wobec przebiegłości dorosłych i złożoności zagrożeń. Czuwaj nad tym, z jakimi dorosłymi Twoje dziecko ma kontakt i czy bezpiecznie spędza czas. Powiedz dziecku o Telefonie Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111, w którym może uzyskać anonimową pomoc i wsparcie.

Dzieci, które doświadczyły wykorzystywania seksualnego, często czują się osamotnione i wydaje im się, że nie mogą nikomu ujawnić tego, co je spotkało. Kochają swoich rodziców i najbliższe osoby, ale obawiają się ich reakcji, wstydzą się, chcą je chronić przed informacjami, które mogą zburzyć dotychczasowe życie. Ujawnienie wykorzystywania jest szczególnie trudne, gdy sprawcą był ktoś z rodziny dziecka. W takich sytuacjach obca, anonimowa, życzliwa osoba może pomóc dziecku przezwyciężyć te obawy i wspierać je w wyborze najlepszej strategii poradzenia sobie z trudną sytuacją.

VII. Gdy dziecko zostało wykorzystane seksualnie

Podczas ujawnienia wykorzystania seksualnego i po nim, dzieci potrzebują wsparcia w wielu wymiarach. Aby osoby, którym dzieci ujawniają wykorzystanie, mogły je ochronić, respektując ich potrzeby i nie pogarszając sytuacji, muszą najpierw zrozumieć, do czego dążą dzieci, ujawniając wykorzystanie.

Młodzi ludzie najczęściej decydują się na ujawnienie wykorzystania seksualnego, aby:

- przerwać wykorzystanie,
- otrzymać wsparcie emocjonalne,
- przerwać niepewność, w końcu komuś powiedzieć,
- chronić innych (rodzeństwo, inne dzieci),
- szukać sprawiedliwości,
- odpowiedzieć na zadane pytania,
- poinformować (o tym, co się dzieje, o zagrożeniu),
- sprawdzić, jak zareagują dorośli.

Po ujawnieniu wykorzystania koniecznie powiedz swojemu dziecku, co zamierzasz zrobić. Zapewnij je, że zrobisz wszystko, by je chronić i wspierać. Powiedz, że już nie zostawisz go sam na sam ze sprawcą i że porozmawiasz z osobami, które wam pomogą. Jeśli dziecko jest starsze, możesz mu powiedzieć, że zawiadomisz policję. Wyjaśnij wtedy, że będzie z nim/nią rozmawiał tylko sędzia, a przesłuchanie odbędzie się w tzw. przyjaznym pokoju przesłuchań².

Następnie zacznij działać:

KROK 1: Zgłoś wykorzystanie

Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa wykorzystania seksualnego dziecka należy złożyć w prokuraturze rejonowej lub komendzie policji, w formie pisemnej lub ustnej spisanej do protokołu. Składając zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, wystarczy posiadać tzw. wiarygodną wiadomość, że przestępstwo zostało popełnione. Możesz również złożyć wniosek o wgląd w sytuację dziecka do sądu rodzinnego właściwego dla miejsca popełnienia przestępstwa. Pamiętaj, że prawny obowiązek zawiadomienia służb o podejrzeniu popełnienia przestępstwa mają wszystkie osoby, które posiadają wiarygodną informację o ich popełnieniu, przygotowaniu lub usiłowaniu popełnienia, czyli np. psycholog, pedagog czy nauczyciel, któremu dziecko ujawni wykorzystanie, lekarz, który badał dziecko, itp.

KROK 2: Szukaj pomocy

Sprawdź, jakie zasoby w twoim środowisku pomogą tobie i twojemu dziecku. Listę ogólnopolskich organizacji i instytucji zajmujących się problemem wykorzystywania seksualnego dzieci publikujemy na końcu broszury.

² Więcej informacji można znaleźć w broszurze „Twoje dziecko będzie świadkiem” dostępnej na stronie www.edukacja.fdds.pl.

Jak mogę pomóc dziecku w ujawnieniu wykorzystania seksualnego?

Informacje ujawniane przez dziecko mogą być dla Ciebie trudne do zaakceptowania. Możesz doznać wstrząsu, czuć zagubienie. Możesz nie do końca rozumieć, o czym dziecko mówi. Wreszcie możesz pomyśleć, że to Twoja wina, że nie udało ci się ochronić dziecka przed wykorzystaniem. Jeśli ulegniesz takim myślom i uczuciom, możesz stracić zdolność do działania i utrudnić dziecku ujawnienie. Czasem niewłaściwa reakcja słuchającego może spowodować, że dziecko wycofa się z rozmowy lub zaprzeczy własnym słowom.

Zrób, co możesz, by pomóc dziecku mówić:

Usiądź lub przykucnij, postaraj się zminimalizować dystans między sobą a dzieckiem, jednocześnie zachowując od niego taką odległość, która będzie dla niego wygodna – postaraj się go nie przestraszyć. Daj mu swoją bliskość, ale nie zmuszaj do kontaktu fizycznego (obejmowania itp.).

Upewnij się, że nikt wam nie przeszkodzi w rozmowie. Zamknij drzwi, wyłącz telefon, telewizor itp.

Postaraj się zrozumieć, co się dzieje. Cierpliwie, niepodniesionym głosem zadawaj otwarte pytania:

Czy możesz mi wyjaśnić, co się dzieje?

Jakakolwiek będzie odpowiedź dziecka, zachowaj spokój. Powtórz słowa dziecka i zachęć je do ich rozwinięcia, mówiąc:

Opowiedz mi o tym

Co się potem stało?

A potem?

Mów dalej

Pamiętaj, by nie wypytywać dziecka o wszystkie szczegóły – może potrzebować czasu lub być zawstydzone czy przestraszone. Twoja potrzeba wyjaśnienia sytuacji może stać się przeszkodą w ujawnieniu wykorzystania.

Nie dramatyzuj, ale nie udawaj, że nic się nie stało, i nie upieraj się, że dziecko musi jak najszybciej o wszystkim zapomnieć. Nie okazuj zniecierpliwienia, ale nie twórz też atmosfery wielkiego nieszczęścia i cierpienia.

Upewnij się, że po tym, jak ujawniło wykorzystanie, dziecko ma świadomość, że:

- to dobrze, że opowiedziało ci o wykorzystaniu;
- nie gniewasz się na nie, że ujawnienie nie wpędziło go w kłopoty
- wierzysz mu;
- to nie jego wina;
- za sytuację odpowiada wyłącznie sprawca;
- podejmiesz działania, aby je chronić, powstrzymać wykorzystanie i zawiadomić policję, a także że ktoś jeszcze będzie z nim rozmawiał o wykorzystaniu (w Polsce będzie to sędzia w przyjaznym pokoju przesłuchań);
- może na ciebie liczyć – na twoją obecność, wsparcie, rozmowę o wszystkim, co pamięta i czuje, czego doświadczyło itp.

Po ujawnieniu przez dziecko wykorzystania seksualnego możesz czuć zagubienie, zwłaszcza jeśli sprawcą jest któryś z członków rodziny. Możesz potrzebować pomocy w poradzeniu sobie z niezwykle silnymi, sprzecznymi emocjami związanymi z ujawnionym wykorzystywaniem, takimi jak szok, gniew, niedowierzenie, poczucie winy i lęk. Poszukaj profesjonalnej pomocy, kontaktując się z konsultantami Telefonu dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci 800 100 100. Listę ogólnopolskich organizacji i instytucji zajmujących się problemem wykorzystywania seksualnego dzieci można znaleźć końcu broszury.

VIII. Gdzie szukać pomocy?

Informacje na temat pomocy dzieciom wykorzystywanym seksualnie można uzyskać w następujących miejscach:

Centrum Pomocy Dzieciom – Warszawa

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę
01-849 Warszawa, ul. Przybyszewskiego 20/24
tel.: 22 826 88 62, e-mail: cpd@fdds.pl

Centrum Pomocy Dzieciom – Starogard Gdański

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę
83-200 Starogard Gdański, ul. Hallera 19a
tel.: 58 531 00 45, e-mail: cpdstarogard@fdds.pl

Telefon dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci 800 100 100

tel.: 800 100 100 (pon.–piąt. 11:00–15:00, połączenie bezpłatne)

Placówki Warszawskiej Sieci Pomocy Dzieciom

www.fdds.pl/placowki-wspd

Komitet Ochrony Praw dziecka

00-521 Warszawa, ul. Hoża 27A, lok. 5
tel.: 22 626 94 19, e-mail: kopd@kopd.pl

Terenowe Komitety Ochrony Praw Dziecka

<http://kopd.pl/o-kopd/oddzialy/>

Rzecznik Praw Dziecka

tel.: 800 12 12 12 (pon.–piąt., 8:15–20:00, połączenie bezpłatne)

Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska linia”

tel.: 800 120 002 (pomoc całodobowa, połączenie bezpłatne)

Porady i pomocy można szukać również u psychologów w centrach interwencji kryzysowej: www.interwencjakryzysowa.pl i w poradniach psychologiczno-pedagogicznych – ich wykazy są dostępne na stronach wojewódzkich Kuratoriów Oświaty.

O projekcie

Broszura *Jak chronić dzieci przed wykorzystaniem seksualnym?* została opracowana w ramach projektu "BREAKING THE SILENCE TOGETHER. Academic success for all by tackling child sexual abuse in primary schools of Europe" realizowanego przez konsorcjum konsorcjum 5 europejskich organizacji specjalizujących się w przeciwdziałaniu wykorzystywaniu seksualnemu dzieci, działaniach na rzecz dobra dziecka i zarządzaniu edukacją:

Fundació Vicki Bernadet	Hiszpania (Katalonia)	https://www.fbernadet.org/es/
Institute of Child Health	Grecja	http://www.ich-mhsw.gr/en
Hazissa. Prävention sexualisierter Gewalt	Austria	http://www.hazissa.at/index.php/willkommen/
European School Heads Association	Holandia	http://www.esha.org/
Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę	Polska	http://fdds.pl/

Projekt oferuje 5 narzędzi wychodzących naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom różnych grup docelowych w obrębie społeczności edukacyjnej:

- Narzędzie 1: Raport „Nauka przez doświadczenie”. Analiza wcześniejszych skutecznych programów profilaktyki wykorzystywania seksualnego dzieci, wraz z głównymi czynnikami, które zapewniły im sukces.
- Narzędzie 2: Program profilaktyki środowiskowej. Narzędzie dla dyrektorów szkół, pomocne w kierowaniu realizacją programu w szkole.
- Narzędzie 3: Podręcznik dla nauczycieli. Narzędzie dla nauczycieli z zaleceniami i ćwiczeniami, które mają pomóc dzieciom w zrozumieniu, czym są krzywdzące relacje z innymi, w unikaniu takich relacji i chronieniu się przed nimi.
- Narzędzie 4: Zestaw narzędzi dla dzieci i rodzin, zawierający metody i zalecenia pomocne w pracy w domu.
- Narzędzie 5: Materiał informacyjny dla społeczeństwa obywatelskiego, zawierający najważniejsze informacje dotyczące profilaktyki i ochrony przed wykorzystywaniem seksualnym dzieci.

Wszystkie opracowane materiały dostępne są w 5 wersjach językowych, w tym w jez. polskim, na stronie projektu: <http://www.preventingchildsexualabuse.eu/>

Tekst publikacji jest dostępny na licencji Creative Commons: **Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe**. Tekst licencji dostępny jest na stronie: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Autorzy: Organizacje partnerskie projektu "BREAKING THE SILENCE TOGETHER. Academic success for all by tackling child sexual abuse in primary schools of Europe", realizowanego w latach 2016 – 2018 w ramach programu Erasmus+

Numer projektu: 2016-1-ES01-KA201-025370

Projekt został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej. Opracowane materiały odzwierciedlają jedynie stanowisko jego autorów. Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za ich zawartość merytoryczną.